

Příloha č. 4.2.3.3 – Shrnutí pro žáky k tématu Vyjádření názoru a postoje – politické programy a strany

Vyjádření názoru a postoje – politické program a strany

Vytváření programů politických stran prakticky spočívá v definování pravidel soužití a následně definování návodů, jak tato pravidla uskutečňovat, dodržovat. Tyto návody pak mezi sebou svobodně soutěží v rámci voleb, v parlamentu, v zastupitelstvu.

Politické strany

Jsou dobrovolná sdružení občanů za účelem účasti na politickém životě, zejména k vytváření zákonodárných sborů (parlament, senát) a orgánů místní samosprávy (zastupitelstvo). Politické strany jsou nejdůležitějšími subjekty politického pluralismu, jsou nutné pro fungování zastupitelské demokracie – jejich hlavním cílem by mělo být zprostředkování vazby mezi obyvateli a těmi, kdo politicky rozhodují. Ve vzájemné soutěži se ucházejí o podporu voličů a získání podílu na moci, aby mohly reprezentovat svůj program. Podle programu lze strany řadit k různým ideologiím (konzervativní, liberální, socialistické atd.). Politické ideologie bývají obecnými východisky politického programu.

Vznik politické strany

Politickou stranu mohou založit minimálně tři lidé, kteří nejsou aktuálně členy jiné strany a pro vznik strany získají podporu 1000 občanů (1000 podpisů na petici). Obsah stanov politické strany (či politického hnutí) určuje v českém právu zejména zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích. Schvaluje je nejméně tříčlenný přípravný výbor strany nebo hnutí. Stanovy politické strany musí obsahovat:

- název a zkratku strany nebo hnutí, lišící se od názvu nebo zkratky jiné právnické osoby už v Česku zaregistrované,
- sídlo strany nebo hnutí,
- programové cíle strany nebo hnutí,
- práva a povinnosti členů strany nebo hnutí,
- ustanovení o organizačních jednotkách, pokud budou zřízeny,
- orgány včetně orgánů statutárních, rozhodčích a revizních, způsob jejich ustavování a vymezení jejich oprávnění,
- způsob, jakým statutární orgány strany nebo hnutí jednají a podepisují, případně zda tak mohou činit i jiní členové či pracovníci,
- zásady hospodaření strany nebo hnutí,
- způsob stanovení členských příspěvků, jsou-li předepsány,
- způsob, jakým bude naloženo s majetkem strany nebo hnutí v případě zániku.

Stanovy splňující tyto podmínky musí být přiloženy už k návrhu na registraci strany nebo hnutí. Programové cíle strany nesmí vést ke zrušení demokratického režimu, nesmí vést k rasismu či porušování lidských práv jiných osob či skupin. Strany nesmí zakládat ozbrojené složky, milice.

Programy politických stran

Strany musejí mít dle zákona stanovy vymezující programové zásady, název, sídlo a způsob volby stranických orgánů (viz § 6 - § 11 zákona č. 424/1991 Sb.). Demokratické stanovy jsou podmínkou registrace strany u Ministerstva vnitra. Vzniknout ani vyvíjet činnost nemohou strany, jejichž cílem je odstranění demokratických základů státu, potlačení či ohrožení práv a svobod jiných stran či občanů

(dle § 4 zákon č. 424/1991 Sb.).⁷ Podle programu lze strany řadit k různým ideologiím (konzervativní, liberální, socialistické atd.).

Volební program je soubor slibů politické strany voličům. Lze jej pokládat za návrh smlouvy s voliči, který určuje postoje a cíle, které chce subjekt po volbách uvést do praxe. Strana jej aktivně představuje voličům, do jejichž povědomí se snaží dostat. Volební programy výrazně ovlivňují volební chování konzumentů a jsou součástí volebních kampaní.

Kromě volebních programů existují ještě další typy programů (Fiala a Mareš 1998, s. 7-8):

- Základní program – definuje ideologický profil, primární hodnotová východiska a dlouhodobé cíle strany (*ochrana svobody, svobodný trh, ohleduplnost k životnímu prostředí*). V těchto programech by měly být zásadní informace a postoje k hlavním společenským tématům. Základní programy se mění jen velmi zřídka a jsou stálé. V tomto programu by také měly být představy a vymezení jedinců a společnosti vůči státu.
- Sektorový/Akční program – popisuje specifické problémy (nadměrné znečištění životního prostředí ve městech, hustá automobilová doprava) a navrhuje možná řešení (např.: „*Posílíme ekologickou MHD, pěší a cyklistickou dopravu: Budeme vytěšňovat tranzitní automobilovou dopravu ven z obcí.*“).
- Vládní prohlášení – prezentují především pokroky a úspěchy vládních stran. Také jsou zde popsány jasné politické cíle, ke kterým bude snažení vlády směřováno.

Volební programy plní řadu funkcí (dle politologa Heino Kaack In Fiala a Mareš 1998, s. 7):

- Propagační – oslovuje voliče a informuje je o prioritách strany a jejich stanoviscích k tématům, která jsou důležitá pro danou stranu nebo část voličů.
- Profilační – strana se vymezuje vůči konkurenčním politickým subjektům.
- Agitační – strana se jím připravuje na konfrontaci s ostatními stranami na volebním trhu.

Základní politický program by měl vycházet z idejí či ideologie politické strany a je tím hlavním a základním programem.

Příklady politických programů naleznete na webových stránkách politických stran, zkuste provést jejich obsahovou analýzu k tématu či problému, které vás zajímá. Nebo můžete zkusit zjistit, jak se daří vládním stranám naplňovat jejich programy – srovnat program prezentovaný občanům před volbami s tím, co se jim aktuálně podařilo prosadit.

Použité zdroje:

- FIALA, Petr a Miroslav MAREŠ. Programatika politických stran. *Politologický časopis*, Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 1998, roč. 1998, č. 1, s. 5-20. ISSN 1211-3247.
- Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů

⁷Na základě tohoto zákona byla 17. února 2010 rozhodnutím Nejvyššího správního soudu rozpuštěna Dělnická strana (DS) – extrémně česká krajně pravicová národně-socialistická politická strana. Soud dovodil, že představovala bezprostřední riziko ohrožení demokracie, protože byla ideově navázána na nacionální socialismus a neonacismus a podporovala násilí.

